

Jan Dyduch

Świeccy w służbie Kościołowi w świetle adhortacji "Christofidelis laici"

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 33/3-4, 61-79

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. JAN DYDUCH

SWIECCY W SŁUŻBIE KOŚCIOŁOWI W ŚWIETLE ADHORTACJI „CHRISTIFIDELES LAICI”

Treść: 1. Świeccy we wspólnocie Kościoła. 2. Posługi świeckich. 3. Rola świeckich w diecezji i w parafii. 4. Apostolstwo świeckich.

Wstęp

VII Synod Biskupów dowartościował świeckich, ukazując ich jako pełnoprawnych członków wspólnoty Kościoła, do którego nie tylko należą, ale który stanowią. Co więcej oni są Kościołem. Ta godność sprawia, że wierni świeccy są za Kościół odpowiedzialni i mają w nim swoje własne funkcje i zadania. Sytuacja współczesnego świata i sytuacja Kościoła w świecie domaga się, aby oni swoje zadania na nowo sobie uświadomili i z nową gorliwością podjęli wezwanie Chrystusa: „Idźcie i wy do mojej winnicy” (Mt 20, 3—4). Niniejszy artykuł zamierza, w oparciu o adhortację „Christifideles laici”, ukazać funkcje i rolę, jaką Chrystus powierzył świeckim w Kościele.

1. Świeccy we wspólnocie Kościoła

“VII Synod Biskupów naucza, że tylko w kontekście prawdy o Kościele — Wspólnocie ukazują się w pełni godność i rola świeckich: „Tylko w tajemnicy Kościoła, jako tajemnicy komunii, objawia się tożsamość świeckich, ich autentyczna godność. A tylko w obrębie tej godności można określić ich powołanie i misję w Kościele i w świecie”¹. Kościół-Wspólnota to lud zjednoczony jednością Ojca i Syna i Ducha Świętego. Ten lud jest Ludem Bożym: „Albowiem wierzący w Chrystusa, odrodzeni z wody i Ducha Świętego, ustanawiani są w Końcu, rodzajem wybranym, królewskim kapłaństwem, narodem świętym, ludem nabytym, co niegdyś nie był ludem teraz zaś jest Ludem Bożym” (1 P 2, 9—10)”². Lud Boży — Wspólnota to zjednoczenie wszystkich ochrzczonych z Chrystusem, a przez niego z całą Trójcą Świętą.

W tej perspektywie Kościół — Komunia jawi się jako nowy

¹ Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Christifideles laici*, tekst polski, Watykan 1989 (= adhortacja Ch. L.), n. 8.

² Konstytucja dogmatyczna *Lumen gentium*, n. 9, 1.

lud mesjaniczny, który ma za głowę — Chrystusa. Udziałem tego ludu staje się godność i wolność synów Bożych, a jego prawem — nowe przykazanie miłości; celem zaś — królestwo Boże. Dawcą jedności pomiędzy członkami nowego ludu a jeszcze wcześniej ich jedności z Chrystusem jest Duch Święty, który jest niewyczerpanym źródłem jedności Kościoła i w Kościele. Tenże Duch stanowi zawsze dynamiczną zasadę jedności i różnorodności w Kościele³.

Kościół — wspólnota życia, wiary, miłości i prawdy — jest ustanowiony jako rzeczywistość Bosko-ludzka, widzialna i niewidzialna. Organizm widzialny jest uchwytnym kształtem organizmu ludzkiego — Mistycznego Ciała Chrystusa⁴.

Prawdę o Mistycznym Ciele Chrystusa przybliży adhortacja *Christifideles laici* odwołując się do przypowieści Chrystusa o krzewie winnym i latoroślach. Przez chrzest człowiek zostaje wszczepiony w Chrystusa: „Chrzest oznacza i sprawia mistyczne, ale rzeczywiste wcielenie w ukrzyżowane i zwycięskie ciało Jezusa”⁵. Chrzest odradza człowieka do życia dziecka Bożego, jednoczy go z Jezusem Chrystusem i jego ciałem, którym jest Kościół, namaszcza w Duchu Świętym, czyniąc go duchową świątynią⁶. Dary otrzymane na chrzcie pomnażają, podtrzymują i rozwijają inne sakramenty, a zwłaszcza Eucharystia. Sakramenty także kształtują pozycję prawną chrześcijan w Kościele — Komunii⁷.

W Kościele — Wspólnocie oprócz wspomnianych darów, otrzymywanych przez wiernych w sakramentach, istnieją jeszcze inne szczególne dary, które nazywamy charyzmatami. Charyzmaty, czy to nadzwyczajne, czy też proste i pokorne, dzięki Duchowi Świętemu, który w nich jest, działają zawsze, pośrednio lub bezpośrednio dla dobra Kościoła-Wspólnoty i powinny być przyjmowane z wdzięcznością zarówno przez tych, którzy je otrzymują jak i przez wszystkich członków Kościoła. Charyzmaty przynoszą wielki pożytek zarówno poszczególnym ludziom, jak i całej chrześcijańskiej wspólnotie, ale pod warunkiem, że pochodzą naprawdę od Ducha i są używane zgodnie z jego natchnieniem. Ocena auten-

³ Por. Adhortacja Ch. L., n. 18—19.

⁴ Por. R. Sobański, *Kościół — jego kontynuacja i prawo w tajemnicy zbawienia*, *Analecta Cracoviensia*, 8 (1976) 228; Por. L. Moreira Neves, *Gli stati giuridici delle persone nella Chiesa, presupposti teologici*, *Monitor Ecclesiasticus*, 106 (1981) 368—369; Por. M. Żurowski, *Uprawnienie do współuczestniczenia w kościelnej wspólnotie*, *Ius ad communionem*, Warszawa 1979.

⁵ Por. adhortacja Ch. L., n. 12.

⁶ Por. tamże, n. 10.

⁷ Por. E. Corecco, *I laici nel nuovo Codice di Diritto Canonico*, w: *Il nuovo Codice di Diritto Canonico*, Studi (pod red. L. Misto), Torino 1987, s. 80—107.

tyczności charyzmatów należy do kompetentnej władzy kościelnej⁸.

Charyzmaty otrzymują także wierni świeccy, mężczyźni i kobiety, dla spełniania swoich zadań w Kościele. Winni ich używać dla dobra wspólnoty, zachowując łączność i posłuszeństwo wobec pasterzy Kościoła, którzy ze swej strony mają zatroszczyć się o ich prawidłową realizację. Wszelkie konflikty wywołane na tym tle wywodzą się stąd, że albo zjawisko duchowe nie jest autentycznym charyzmatem i nie pochodzi od Ducha Świętego, albo też stąd, że w danym wypadku hierarchia nie wypełnia należycie swego urzędu⁹.

Kościół-Wspólnotę nazywa posynodalna adhortacja „ewangeliczną winnicą”, nawiązując do przypowieści Chrystusa o zaproszonych do pracy w winnicy. Gospodarz — Chrystus, zakłada Winnicę — Kościół i wyposaża ją swoim kapłaństwem. Prawda o obdarowaniu kapłaństwem wszystkich ochrzczonych była bardzo żywa w pierwotnym Kościele. Już św. Piotr apostoł naucza: „Zbliżając się do tego, który jest żywym kamieniem, odrzuconym wprawdzie przez ludzi, ale u Boga wybranym i drogocennym, wy również, niby żywe kamienie, jesteście budowani jako duchowa świątynia, by stanowić święte kapłaństwo, dla składania duchowych ofiar przyjemnych Bogu przez Jezusa Chrystusa... Wy zaś jesteście wybranym plemieniem, królewskim kapłaństwem, świętym narodem, ludem na własność Bogu przeznaczonym, abyście ogłaszali dzieła potęgi tego, który was wezwał z ciemności do przedziwnego swojego światła” (1 P 2, 4—5,9)¹⁰.

Kapłaństwo, które staje się udziałem wszystkich ochrzczonych nazywa się kapłaństwem powszechnym albo wspólnym. Różni się ono istotnie od kapłaństwa służebnego. Jedno i drugie jednak są sobie wzajemnie przyporządkowane, bowiem jedno i drugie na swój sposób uczestniczy w jedynym i najwyższym kapłaństwie Chrystusa¹¹.

Kapłaństwo powszechne wiernych potrzebuje kapłaństwa służebnego, bowiem jego istnienie i rozwój uzależnione jest od kapłaństwa służebnego, które gromadzi, kieruje i kształci lud kapłański. Z drugiej strony kapłaństwo służebne bazuje na kapłaństwie powszechnym, z niego czerpie skuteczność swego oddziaływania, nie można bowiem wyobrazić sobie kapłana bez wiernych

⁸ Por. Adhortacja Ch. L., n. 24.

⁹ Por. G. Feliciani, *Diritti fondamentali dei cristiani e l'esercizio dei munerii docendi e regendi*, W: Akten des IV internationalen Congresses für Kirchenrecht, s. 224—225; por. S. Moysa, *Z problematyki charyzmatów Ducha Św.*, *Collectanea Theologica*, 47 (1977), z. 3, s. 24.

¹⁰ Adhortacja Ch. L., n. 14.

¹¹ Por. Konstytucja soborowa *Lumen gentium*, n. 10, 2.

świeckich. Tak więc między jednym a drugim kapłaństwem, wypływającym z tego samego źródła, to jest z miłości, śmierci i zmartwychwstania Chrystusa, istnieje łączność i współzależność, chociaż stanowią różne rzeczywistości¹².

Udział w kapłaństwie powszechnym sprawia, że wierni uczestniczą w potrójnej misji Chrystusa: uświęcającej, prorockiej i królewskiej. Sobór Watykański II na nowo przypomniał prawdę o posłannictwie Chrystusa — Kapłana, Proroka i Króla, i o naszym w nim uczestnictwie. VII Synod Biskupów zaś wzywa świeckich do ożywienia tej prawdy i do zaangażowania się w jej urzeczywistnianiu: „Niniejsza adhortacja zachęca świeckich do tego, aby jeszcze raz z rozwagą i miłością odczytali, przemyśleli i przyswoili sobie bogate i płodne nauczanie Soboru na temat ich uczestnictwa w potrójnym urzędzie Chrystusa”¹³. Wierni świeccy uczestniczą w potrójnym posłannictwie Chrystusa we właściwy sobie sposób. Ta specyfika ich uczestnictwa wynika z ich właściwego powołania do życia w świecie i ich świeckiego charakteru, to znaczy swoistego powiązania ze światem i ze sprawami doczesnymi.

Wierni świeccy uczestniczą w misji uświęcania, gdyż jako wcieleni przez chrzest w Chrystusowe Ciało łączą się z nim w Ofierze Eucharystycznej, ofiarowując siebie samych i wszystkie swoje uczynki takie jak: modlitwy, apostołskie przedsięwzięcia, życie małżeńskie i rodzinne, codzienna praca, wypoczynek, utrapienia życia znoszone cierpliwie. Wszystkie one składane pobożnie Ojcu w eucharystycznym obrzędzie wraz z ofiarą Ciała Pańskiego stają się duchowymi ofiarami, miłymi Bogu przez Jezusa Chrystusa¹⁴. Ludzie świeccy, budują w świecie Królestwo Boże jemu poświęcają, niejako konsekrują świat: „Oświecony wiarą wzrok raduje się wspaniałym widokiem tak wielu świeckich mężczyzn i kobiet, którzy często nie zauważani lub wręcz nie rozumiani, obcy wielkim tego świata, lecz bliscy kochającemu ich Ojcu, są w normalnym życiu wśród codziennych zajęć niestrudżonymi robotnikami pracującymi w winnicy Pańskiej, pokornymi, lecz potężnymi mocą Bożej łaski sprawcami rozszerzania w dziejach Królestwa Bożego”¹⁵.

W ewangelicznej odnowie świata, jego uświęcenie włączone jest w pierwsze i podstawowe powołanie świeckich, w powołanie ich do świętości czyli doskonałej miłości. Kościół musi być uważany

¹² Por. O. Semmelroth, *Kapłański Lud Boży i jego urzędowi pasterze*, Concilium, 1—10 (1968) Poznań-Warszawa 1969, s. 27; por. L. Balter, *Kapłaństwo Ludu Bożego*, Warszawa 1982, s. 167—181; por. J. Duchesne, *Dwa kapłaństwa*, W: *Kapłaństwo*, Poznań-Warszawa 1988, s. 322.

¹³ Adhortacja Ch. L., n. 14.

¹⁴ Por. Adhortacja Ch. L., n. 14.

¹⁵ Tamże, n. 17.

za znak i narzędzie świętości, dlatego i dziś potrzebuje on pilnie świętych. Powołanie do świętości świeccy winni przeżywać jako czytelny znak bezgranicznej miłości Ojca, który ich odrodził i wezwał do swojego świętego życia. Kościół dzięki świętości swoich członków — a wszyscy oni zarówno pasterze jak i świeccy na pełnych prawach wezwani są do świętości — staje się ludem zbawionych, a zarazem ludem zbawiającym¹⁶.

Udział w prorockiej misji Chrystusa uprawnia i zobowiązuje świeckich do tego, aby przez wiarę przyjęli Ewangelię i głosili ją słowem i czynem. Dzięki zjednoczeniu z Chrystusem — Prorokiem uzyskują oni uczestnictwo zarówno w nadprzyrodzonym zmyśle wiary Kościoła, który nie może w niej zbłądzić, jak i w łasce słowa. Zjednoczeni z Chrystusem mają zabiegać o to, aby moc Ewangelii jaśniała w ich życiu codziennym, rodzinnym i społecznym. Ponoszą oni odpowiedzialność za ewangelizację współczesnego świata, który często jest winnicą zarośniętą chwastami, w którym szerzy się ateizm, sekularyzm, zeświecczenie i zobojętnienie religijne.

VII Synod Biskupów wzywa świeckich do nowej ewangelizacji: „Z pewnością nakaz Jezusa: Idźcie i głoscie Ewangelię, zawsze pozostaje tak samo ważny i przynaglający. Jednak sytuacja aktualna nie tylko świata, ale różnych części Kościoła absolutnie wymaga, aby na słowo Chrystusa odpowiedzieć posłuszeństwem bardziej zdecydowanym i wielkodusznym. Każdy uczeń jest wezwany osobiście”¹⁷. Obowiązek nowej ewangelizacji należy zatem uważać za zadanie całego Kościoła. W owym zadaniu wierni świeccy biorą pełny udział. Do nich w szczególności należy zaświadczyć o tym, jak wiara chrześcijańska daje jedyną pełną odpowiedź, którą wszyscy mniej lub bardziej świadomie przyjmują, na problemy i nadzieje, jakie życie stawia przed każdym człowiekiem i każdym społeczeństwem. Świeccy zdołają urzeczywistnić to zadanie pod warunkiem dokonania syntezy Ewangelii i codziennego życia¹⁸. Szczególnym zadaniem świeckich jest ewangelizacja kultury¹⁹.

Nową ewangelizację świeccy winni prowadzić nie tylko w krajach chrześcijańskich, ulegających zobojętnieniu i sekularyzmowi, ale także wśród narodów, które do tej pory nie znają Chrystusa-

¹⁶ Por. tamże, n. 16—17; por. G. Lazzatti, *Świeccy a chrześcijańskie zaangażowanie w sprawy doczesne*, Warszawa 1988, s. 57—58.

¹⁷ Adhortacja Ch. L., n. 33.

¹⁸ Por. tamże, n. 35; por. A. Scola, *Il fedele laico protagonista nuovo della storia*, W: *Ecclesia, studii, ricerche, documenti de vita ecclesiale*, (pod red. M. Ubaldi), Rzym 1989, s. 63—64.

¹⁹ Sprawa ta była szeroko omawiana w czasie międzynarodowego spotkania urzędzonego przez Papieską Radę Świeckich w Rocca di Papa 21—25 maj 1987, *Papieska Rada Świeckich, Dokumentationsdienst*, 18 (1987) 49 nn., Watykan 1987.

-Odkupiciela człowieka. Wkład świeckich, którzy nie zawiedli na tym polu, jest nieodzowny i cenny a wezwanie Pana Jezusa: „Idźcie na cały świat”, stale znajduje odpowiedź we wspaniałomyślnej postawie wielu osób świeckich, porzucających własną ojczyznę, aby przynajmniej na jakiś czas udać się na tereny misyjne²⁰.

Z tytułu swej przynależności do Chrystusa-Króla Wszechświata, świeccy uczestniczą w jego misji królewskiej i są wezwani do służenia Królestwu Bożemu i do jego rozszerzania. To wezwanie realizują oni przez demaskowanie i zwalczanie zła, królestwa grzechu w sobie i w świecie, a następnie przez służbę Chrystusowi i bliźnim. Uczestnictwo w misji królewskiej Chrystusa sprawia, że świeccy są wezwani do wykonywania przykazania nadanego przy początkach ludzkości: „Czyńcie sobie ziemię poddaną” (Rdz 1, 28). Udział świeckich we współpracy z aktem stwórczym Boga polega na przywracaniu stworzeniu całej jego pierwotnej wartości, na kształtowaniu porządku doczesnego, zgodnie z planem Bożym²¹.

Uczestnictwo w królewskiej godności Chrystusa wymaga uszanowania w sobie i w innych godności ludzkiej i godności dziecka Bożego²². Ponieważ Syn Boży przez swoje wcielenie zjednoczył się jakoś z każdym człowiekiem, dlatego uświadomienie sobie i innym nienaruszalnej godności każdej osoby ludzkiej wchodzi w zakres realizowania misji królewskiej. Osobista godność jest najcenniejszym dobrem człowieka. Jawi się ona w całym swoim pięknie wówczas, gdy weźmie się pod uwagę pochodzenie i przeznaczenie człowieka, stworzonego przez Boga na jego obraz i podobieństwo, odkupionego krwią Chrystusa, wezwanego do tego, by być „synem w Synu”, żywą świątynią, przeznaczonego do życia wiecznego we wspólnocie z Bogiem. Uznanie osobowej godności człowieka wymaga poszanowania, obrony i popierania jego praw, które są uniwersalne i nienaruszalne. Wśród nich posynodalna adhortacja wymienia prawo do życia we wszystkich fazach jego rozwoju od chwili poczęcia do naturalnej śmierci oraz prawo do wolności religijnej i do wolności sumienia²³.

Szeroka panorama uczestnictwa świeckich w potrójnej misji Chrystusa i Kościoła rozciąga się w kontekście ich zadań wynikających z powołania do życia w małżeństwie i rodzinie. Małżeństwo i rodzina to rozległa przestrzeń ich udziału w zadaniach uświęcania i nauczania. Wierni świeccy ubogaceni darami sakramentalnymi i charyzmatami uczestniczą w kapłaństwie powszech-

²⁰ Por. Adhortacja Ch. L., n. 35.

²¹ Por. tamże, n. 14.

²² Por. A. Spurgjasz, *Aktualizacja kapłaństwa w Kościele*, W: *Kapłaństwo*, Poznań-Warszawa 1988, s. 334—337.

²³ Por. Adhortacja Ch. L., n. 36—39.

nym służąc Kościołowi — Wspólnocie i wykonując różne funkcje, a zwłaszcza spełniając posługi, sprawując różnorodne urzędy i biorąc udział w radach.

2. Posługi świeckich

W czasie przygotowań VII Synodu Biskupów bardzo ostro ukazał się problem posług kościelnych spełnianych przez wiernych świeckich. Posługi te wykonywali oni w różnym zakresie, poczynsz od zarania dziejów Kościoła. Poglębiona przez Sobór Watykański II nauka o świeckich zwróciła uwagę na ten problem. Konstytucja dogmatyczna naucza: „Święci zaś pasterze uznawać mają i wspierać godność i odpowiedzialność świeckich w Kościele: mają korzystać chętnie z ich roztropnej rady, powierzać im z ufnością zadania w służbie Kościoła i pozostawiać swobodę oraz pole działania, owszem dodać im ducha, aby także z własnej inicjatywy przystępowali do pracy... Po tym zażyłym obcowaniu z sobą świeckich i pasterzy spodziewać się należy rozlicznych dóbr dla Kościoła: Dzięki temu bowiem w świeckich umacnia się poczucie własnej odpowiedzialności, wzmagają się zapał i łatwiej siły świeckich łączą się z pracą pasterzy”²⁴.

Nieco wcześniej wydana konstytucja o liturgii świętej dopuszcza świeckich do spełniania funkcji liturgicznych: „W odprawianiu liturgii każdy spełniający swą funkcję, czy to duchowny czy świecki, powinien czynić tylko to i wszystko to, co należy do niego z natury rzeczy i na mocy przepisów liturgicznych”²⁵. Wspomniana konstytucja nazywa czynności spełniane przez ministrantów, lektorów, komentatorów, członków chóru prawdziwymi funkcjami liturgicznymi, które należy wykonywać pobożnie i dokładnie. Do nich także należy także się odpowiednio przygotować²⁶.

Te wskazania Soboru, zawarte zarówno w konstytucji dogmatycznej, jak i w konstytucji o liturgii świętej sprawiły, że w okresie posoborowym różne posługi liturgiczne oraz inne powierzono świeckim²⁷. Ukazujące się dokumenty kościelne zarówno o zasięgu ogólnokościelnym jak i partykularnym, odwołujące się do Vaticanum II, przyznawały świeckim prawo spełniania coraz liczniejszych posług. Do ważniejszych postanowień w tej dziedzinie trzeba zaliczyć normy zawarte w motu proprio *Ministeria quaedam* papieża Pawła VI z 15 sierpnia 1972 r. Postanawia ono, że posługi lektoratu i akolitatu przestają być jedynie stopniami na drodze

²⁴ Konstytucja soborowa *Lumen gentium*, n. 37, 3—4.

²⁵ Konstytucja soborowa *Sacrosanctum Concilium*, n. 28.

²⁶ Por. tamże, n. 29.

²⁷ Por. A. Meneghetti, *I laici fanno liturgia?*, Torino 1989, s. 45—65.

do kapłaństwa. Zezwala, aby je powierzać na stałe wiernym świeckim, ale tylko mężczyznom. Wyliczono także czynności przysługujące tym, którzy zostali wprowadzeni w posługi lektora i akolity. Lektor jest ustanawiany dla wypełnienia funkcji czytania słowa Bożego w zgromadzeniu liturgicznym. Akolita zaś po to, aby wspomagał diakona i usługiwał kapłanowi w czasie czynności liturgicznych, zwłaszcza podczas sprawowania Eucharystii. Ponadto staje się on nadzwyczajnym szafarzem udzielania Komunii Świętej i wystawiania Najświętszego Sakramentu do adoracji wiernych. Funkcje te spełnia w określonych warunkach²⁸.

Normy regulujące uprawnienia świeckich jako nadzwyczajnych szafarzy komunii świętej zawarte są w instrukcji *Immensae caritatis* wydanej przez Kongregację Sakramentów 29 stycznia 1973 roku²⁹. Uzupełnione są one uwagami ogólnymi umieszczonymi w Rytuale Rzymskim, wydanym przez Kongregację Kultu Bożego dnia 21 czerwca 1973 roku³⁰. Posługi liturgiczne świeckich normują jeszcze przepisy zawarte w *Ogólnym wprowadzeniu do Mszału Rzymskiego* z dn. 27 marca 1975 r. opublikowanego przez Kongregację Kultu Bożego³¹.

Wśród dokumentów, które wywarły duży wpływ na kształtowanie się posług świeckich w Kościele posoborowym trzeba wymienić adhortację apostolską *Evangelii nuntiandi* papieża Pawła VI z dn. 8 grudnia 1975 r. Wylicza ona posługi spełniane przez świeckich już w pierwotnym Kościele, a które również współcześnie mogłyby oddać wspólnocie Kościoła wielką przysługę. Są to katechiści, przewodnicy nabożeństw, kierownicy śpiewów, wierni oddani głoszeniu słowa Bożego, przełożeni małych wspólnot, animatorzy apostołscy i inni tego rodzaju³².

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r., który został nazwany przez papieża Jana Pawła II „ostatnim dokumentem Soboru”³³, zawiera przepisy dotyczące posług spełnianych przez wiernych świeckich, uwzględniając zarówno nauczanie Soboru jak i postanowienia prawodawstwa posoborowego. Normy kodeksowe o obowiązkach i prawach wiernych świeckich stwierdzają, że odpowiednio przygotowani świeccy są zdadni do tego, aby od kompetentnej władzy kościelnej otrzymać te urzędy kościelne i posługi, które prawo zezwala im wykonywać (por. kan. 228, § 1). Następnie Kodeks podaje przepisy o spełnianiu posług liturgicznych przez świec-

²⁸ Por. N. 3—6: AAS (64/1972) 531.

²⁹ Por. N. 1: AAS 65 (1973) 265—267.

³⁰ *Rituale Romanum, De sacra communione et de cultu Mysteriorum Eucharistici extra Missam, Praenotanda.*

³¹ *Institutio generalis Missalis Romani, Ordo Missae, Editio typica altera*, Typis Polyglottis Vaticanis 1975.

³² Por. *Evangelii nuntiandi*, nn. 70—73: AAS (68/1976) 59—63.

³³ Przemówienie z dnia 21 XI 1983, *Communicationes*, 15 (1983) 125.

kich: „§ 1. Mężczyźni świeccy, posiadający wiek i przymioty ustalone zarządzeniem Konferencji Episkopatu, mogą być na stałe przyjęci, przepisany obrzęd liturgiczny, do posługi lektora i akolity, udzielenie jednak tych posług nie daje im prawa do utrzymania czy wynagrodzenia ze strony Kościoła.

§ 2. Świeccy mogą być czasowo wyznaczeni do pełnienia funkcji lektora w czynnościach liturgicznych, podobnie wszyscy świeccy mogą wykonywać funkcje komentatora, kantora lub inne, zgodnie z przepisami prawa.

§ 3. Tam, gdzie to doradza konieczność Kościoła, z braku szafarzy, także świeccy, chociaż nie byli lektorami lub akolitami, mogą wykonywać pewne obowiązki w ich zastępstwie, mianowicie: posługę słowa, przewodniczyć modlitwom liturgicznym, udzielać chrztu a także rozdzielać Komunię świętą, zgodnie z przepisami prawa.” (kan. 230).

Kodeks określa także warunki udzielania sakramentu chrztu przez świeckich (por. kan. 861, § 2). Wiernego świeckiego uznano za nadzwyczajnego szafarza Komunii świętej i wystawienia Najświętszego Sakramentu (por. kan. 910 i 943). Upoważniono świeckich do asystowania przy zawieraniu małżeństw w formie zwyyczajnej (por. kan. 1112). Mając na uwadze sytuację w niektórych częściach Kościoła, gdzie brakuje kapłanów i wierni nie mają możliwości uczestniczenia we Mszy św. niedzielnej zalecono im, aby brali udział w liturgii słowa odprawianej w kościele pod przewodnictwem wiernego świeckiego (por. kan. 1248, § 2)³⁴.

Kodeks zawiera również postanowienie o udziale świeckich w wykonywaniu posługi słowa: „Wierni świeccy na mocy chrztu i bierzmowania są świadkami ewangelicznego orędzia przez słowo i przykład życia chrześcijańskiego. Mogą też być powoływani na współpracowników biskupa i prezbiterów w wykonywaniu posługi słowa” (kan. 759). Świeckich w określonych warunkach można dopuścić do głoszenia kazań i katechizacji (por. kan. 766 i 776). Szczególne znaczenie w głoszeniu słowa Bożego mają świeccy na misjach (por. kan. 784—785). Wydaje się, że w normach kodeksowych poprawnie została odczytana nauka soborowa. Dzięki temu świeccy w szerokim zakresie zostali dopuszczeni do spełniania posług w Kościele. Praktyczna jednak realizacja tych postanowień nie dokonuje się bez potknięć i uchybień, a w niektórych przypadkach nawet nadużyć. Toteż w okresie przygotowań do VII Synodu Biskupów sprawa posług stała się przedmiotem ożywionej dyskusji. Już w dokumencie wstępnym Synodu, noszącym nazwę *Lineamenta* zauważono potrzebę ponownego przemyślenia posług,

³⁴ Warto dodać, że na ten temat ukazał się specjalny dokument Kongregacji Kultu Bożego z dnia 2 VI 1988: *Directorium de celebrationibus dominicalibus absente presbytero*.

jakie zostały powierzone ludziom świeckim, jak również zwróconę uwagę na wieloznaczność pojęcia „posługa”³⁵.

Dokument roboczy z Synodu, opracowany po otrzymaniu uwag pochodzących od różnych osób i instytucji z całego Kościoła, postawił zagadnienie określenia natury i statusu posług nie związanych ze święceniami i ich relacji do posług wynikających z święceń³⁶.

W czasie dyskusji prowadzonej na VII Synodzie Biskupów ojcowie ukazali szeroką panoramę sytuacji w Kościele, także na odcinku posług spełnianych przez świeckich. Postulowali poszerzenie ich udziału w posługach nie wymagających święceń, uzasadniając to uczestnictwem świeckich w potrójnej misji Chrystusa oraz potrzebami niektórych Kościołów lokalnych, w których występuje drastyczny brak kapłanów³⁷. Dyskusja synodalna znalazła swój wyraz w propozycjach Synodu skierowanych do papieża. Postulowano tam: 1. Dokładne określenie trzech pojęć: „posługa” (*ministerium*), „zadanie”, (*munus*), „urząd” (*officium*); 2. Zmianę postanowień motu proprio „*Ministeria quaedam*”; 3. Powierzenie świeckim posług nie wymagających święceń i to zarówno przez prawodawstwo powszechne jak i partykularne; 4. Dopuszczenie do posług kobiet w szerszym niż dotychczas zakresie³⁸.

Wychodząc naprzeciw tym postulatom, adhortacja posynodalna zajęła się wysuniętymi przez Ojców sprawami. Naucza ona, że w Kościele istnieje wielość oraz różnorodność posług i zadań. Istnieją przede wszystkim posługi urzędowe, które wywodzą się z sakramentu kapłaństwa. Są one łaską dla całego Kościoła, a więc zarówno dla kapłanów jak i wiernych świeckich. Zbawczą misję Kościoła realizują nie tylko ci, którzy otrzymali święcenia, ale także świeccy w oparciu o sakrament chrztu i bierzmowania, a w wielu wypadkach także małżeństwa. Pasterze mogą w razie potrzeby, kierując się zawsze pożytkiem Kościoła, powierzać świeckim pewne posługi związane z urzędem pasterza, ale nie wymagające święceń, na przykład udzielanie chrztu, rozdzielanie Komunii świętej, głoszenie kazań. Fakt wykonywania tych zadań nie czyni człowieka świeckiego pasterzem, jest tylko zastępstwem³⁹.

Synod z radością i wdzięcznością uznał wkład świeckich w od-

³⁵ Por. *Synodus Episcoporum de vocatione et missione laicorum in Ecclesia et in mundo viginti annis a Concilio Vaticano II elapsis*, Typis Polyglottis Vaticanis, 1985, n. 26.

³⁶ Tenże, *Instrumentum laboris*, Typis Polyglottis Vaticanis, 1987, n. 31—32.

³⁷ Por. J. Zabłocki, *Synod Biskupów 87, Chrześcijanin w Świecie* 20 (1988) nr 4—5, s. 183—186.

³⁸ *Synodus Episcoporum, Elenchus definitivus propositionum*, Ed. Civitate Vaticana 1987, *Propositio*, n. 18—19, n. 46—47.

³⁹ Por. *Adhortacja Ch. L.*, n. 21—23.

nową liturgii i ich zaangażowanie w przygotowywaniu i wykonywaniu posług liturgicznych, bowiem liturgia jest świętym obrzędem, sprawowanym nie tylko przez kapłana, ale przez całe zgromadzenie wiernych. Synod dostrzega jednak, że w tej dziedzinie oprócz pozytywnych przejawów pojawiły się także tendencje negatywne i liczne nadużycia, takie jak: bezkrytyczne szafowanie terminem posługa, mylenie bądź stawianie na równi kapłaństwa powszechnego i urzędowego, nie przestrzeganie praw i norm kościelnych, dowolna interpretacja zastępstwa oraz klerikalizowanie świeckich. Nadużycia te trzeba wyeliminować z życia Kościoła. Jest to wspólne zadanie świeckich i pasterzy. W tym celu trzeba jasno i wyraźnie ukazać zasadniczą różnicę między posługą pasterską wynikającą z sakramentu kapłaństwa, a posługami świeckich zakorzenionymi w sakramencie chrztu i bierzmowania. Pasterze winni czuwać nad tym, by nie wprowadzać sytuacji wyjątkowych lub sytuacji koniecznego zastępstwa tam, gdzie nie ma ku temu obiektywnych podstaw. Powierzać świeckim należy te posługi, przysługujące im w obrębie liturgii, przekazywania wiary i wewnątrz pasterskich struktur Kościoła, które są zgodne z ich specyficznym świeckim powołaniem⁴⁰.

Program w tej dziedzinie został wskazany w adhortacji *Evangeliæ nuntiandi*, która zachęcała świeckich do różnych form współpracy w życiu i ewangelizacyjnej misji Kościoła: „Polem właściwym dla ich (świeckich) ewangelizacyjnej aktywności jest szeroka i bardzo złożona dziedzina polityki, życia społecznego, gospodarki; dalej dziedzina kultury, nauki i sztuki, stosunków międzynarodowych, środków przekazu społecznego; do tego dochodzą niektóre dziedziny szczególnie otwarte na ewangelizację, jak miłość, rodzina, wychowanie dzieci i młodzieży, praca zawodowa, cierpienia ludzkie”⁴¹.

W szczególny sposób Ojcowie synodalni zajęli się posługami lektoratu i akolitu i jak to już wyżej wspominaliśmy, postulowali zmianę niektórych postanowień motu proprio *Ministeria quaedam*. W związku z tym została utworzona specjalna komisja, której celem jest przygotowanie nowelizacji postanowień motu proprio *Ministeria quaedam* oraz przeprowadzenie gruntownej analizy różnorodnych problemów teologicznych, liturgicznych, prawnych i pastoralnych związanych z powierzaniem posług ludziom świeckim. Zanim komisja zakończy swe prace, Kościoły partykularne, powierzając świeckim posługi, winny wiernie przestrzegać zasad teologicznych wyłożonych w adhortacji⁴².

Wśród postanowień motu proprio *Ministeria quaedam*, przedmio-

⁴⁰ Por. Adhortacja Ch. L., n. 23.

⁴¹ N. 70: AAS 68 (1976) 60; Adhortacja Ch. L., n. 23.

⁴² Por. Adhortacja Ch. L., n. 23.

tem dyskusji Ojców synodalnych było zarezerwowanie posług lektoratu i akolituatu tylko mężczyznom. W kontekście rozważań o godności kobiety zwrócono uwagę, że rezerwacja ta, powtórzona następnie przez Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku, nie ma uzasadnienia teologicznego. Na co zwrócili uwagę już przed Synodem liturgiści i kanoniści, stwierdzając, że przy obecnej świadomości Kościoła nie ma przeszkód, aby posługi nie wymagające święceń były powierzane w jednakowej mierze mężczyznom i kobietom⁴³.

Nauczanie listu apostołskiego papieża Jana Pawła II *Mulieris dignitatem* — będącego także owocem VII Synodu Biskupów — jak i adhortacji *Christifideles laici* zdaje się wskazywać na to, że rezerwacja mężczyznom posług lektoratu i akolituatu stanie się nieaktualna. Trzeba dodać, że obydwie dokumenty zdecydowanie odrzucają sugestie o możliwości udzielania święceń kapłańskich kobietom. Jednak w świetle nauczania o godności kobiety, jej roli i zadaniach w Kościele można przypuszczać, że konkretnym tego przejawem będzie udostępnienie posług wynikających z chrztu i bierzmowania w równej mierze mężczyznom i kobietom. Takie rozwiązanie sytuacji absolutnie nie może być traktowane jako pokonanie przez kobiety kolejnej bariery na drodze do uzyskania święceń, ale jako dowartościowanie roli i miejsca kobiety w Kościele.

Można powiedzieć, że adhortacja jest ważnym etapem w kształtowaniu dyscypliny kościelnej o posługach w ogóle, a w szczególności o posługach spełnianych przez wiernych świeckich. Wydaje się, że w tej dziedzinie otwierają się duże możliwości przed ustawodawstwem partykularnym, które jednak musi być inspirowane i zgodne ze wskazaniami urzędu nauczycielskiego Kościoła.

3. Świeccy w diecezji i w parafii

Swoje posługi i funkcje spełniają świeccy głównie w diecezji i w parafii. Ich uczestnictwo w posłannictwie Kościoła wyraża się przede wszystkim zaangażowaniem w życie i misję Kościołów partykularnych — diecezji, w których „prawdziwie obecny jest i działa jeden, święty, katolicki i apostołski Kościół Chrystusowy”⁴⁴. Właściwe uczestnictwo w życiu Kościoła wymaga wypracowania należytej wizji relacji zachodzących między Kościołem powszechnym a Kościołem partykularnym, mianowicie, że łączy je między sobą

⁴³ Por. J. Manzanares, *Posługiwanie osób świeckich w Kościele posoborowym*, *Communio*, 7 (1987) nr 3, s. 93—107; por. A. G. Martimort, *La question du service des femmes a l'autel*, *Notitiae* 16 (1980) 8—16; por. A. Meneghetti, dz. cyt., s. 31—44.

⁴⁴ Konstytucja soborowa *Lumen gentium*, n. 12; por. Adhortacja Ch. L., n. 25.

żywa, istotna i stała więź, gdyż Kościół powszechny żyje i ujawnia się w Kościołach partykularnych. Stąd świeccy, biorąc czynny udział w życiu swojego Kościoła partykularnego, mają być coraz bardziej uwrażliwieni na sprawy Kościoła powszechnego⁴⁵.

Sobór Watykański II pragnął, aby świeccy zaangażowali się w życie Kościoła przez uczestnictwo w organach doradczych⁴⁶. Dzięki temu postanowieniu powstały w Kościele organy doradcze na różnych szczeblach. W diecezji tę rolę winny spełniać przede wszystkim Diecezjalna Rada Duszpasterska. Mają do niej należeć kapłani, zakonnicy, a zwłaszcza świeccy. Jej zadanie to uważne śledzenie i rozważanie wszystkiego co ma związek z duszpasterstwem i wyciąganie praktycznych wniosków⁴⁷. Członków rady należy dobrać tak, żeby jej skład był obrazem i odzwierciedleniem całej diecezji, z uwzględnieniem różnych regionów diecezji, warunków społecznych i zawodowych (por. kan. 512, § 2). Diecezjalna Rada Duszpasterska jest organem doradczo-informacyjnym, jednak przez swoją doradczość i wyrażenie opinii może odegrać ważną rolę w działalności ustawodawczej biskupa diecezjalnego przez przygotowanie rozporządzeń duszpasterskich. Jest ona także forum współpracy i dialogu biskupa ze swoimi diecezjami, jest wyrazem wspólnej troski o dobro duszpasterstwa w diecezji⁴⁸.

VII Synod Biskupów postanawia ożywić działalność diecezjalnych Rad Duszpasterskich i poszerzyć ich kompetencje oraz sugeruje przyznać im w niektórych przypadkach głos decydujący: „W związku z tym Synod wzywał, aby popierać tworzenie Diecezjalnych Rad Duszpasterskich, które w razie potrzeby spełniają funkcje organów doradczych. W rzeczywistości chodzi tu o zasadniczą formę współpracy i dialogu, a także rozpoznania na szczeblu diecezjalnym. Udział świeckich w tych radach pozwoli rozszerzyć zakres konsultacji, a zasada współpracy mającej w pewnych przypadkach charakter decyzyjny, będzie stosowana szerzej i odważniej”⁴⁹.

Świeccy mogą zabierać głos w sprawach dotyczących diecezji w czasie synodów diecezjalnych. Kodeks Prawa Kanonicznego, podając określenie synodu diecezjalnego, wyraźnie zaznacza, że jest on zebraniem nie tylko kapłanów, ale także wiernych świeckich (por. kan. 466). Stąd też prawodawca zobowiązuje biskupa, aby do udziału w synodzie diecezjalnym wezwał odpowiednią ilość świec-

⁴⁵ Por. Adhortacja Ch. L., n. 25.

⁴⁶ Por. Konstytucja soborowa *Lumen gentium*, n. 37, 3.

⁴⁷ Por. Dekret soborowy *Christus Dominus*, n. 27, 5.

⁴⁸ Por. J. Beyer, *De consilio pastoralis adnotationes*, *Periodica de re morali canonica liturgica*, 61 (1972) 38; por. T. Pieronek, *Rada duszpasterska: powstanie, rozwój, problematyka*, *Analecta Cracoviensia*, 9 (1977) 399.

⁴⁹ Adhortacja Ch. L., n. 25.

kich (por. kan. 463, § 1, n. 5). W okresie posoborowym ukształtował się nowy model synodu o charakterze pastoralnym. Duszpasterski charakter synodu wyraża się nie tylko w treści uchwał synodalnych, ale także w jego przygotowaniu, w składzie osobowym, czasie trwania i zaangażowaniu w jego prace możliwie najszerszych rzesz wiernych. Stąd ów synod staje się wydarzeniem i akcją duszpasterską, angażującą cały Lud Boży diecezji, mającą za zadanie odnowę życia religijno-moralnego⁵⁰.

Normy kodeksowe przewidują udział świeckich także w synodach partykularnych zarówno prowincjonalnych, jak i plenarnych (por. kan. 443, § 4). Adhortacja *Christifideles laici* przypomina przepisy Kodeksu, dotyczące udziału świeckich w synodach różnego typu, wiążąc z tym nadzieję, że zaangażowanie świeckich w działalność synodalną przyczyni się do pogłębienia jedności i urzeczywistnienia posłannictwa Kościoła partykularnego w jego własnym obrębie jak i we wspólnocie z innymi Kościołami partykularnymi tej samej prowincji lub konferencji episkopatu. Konferencjom episkopatu powierza dobór najbardziej skutecznych metod w organizowaniu i rozwijaniu form doradzości wiernych świeckich i ich współpracy z hierarchią⁵¹.

Dla całości obrazu udziału świeckich w życiu diecezji wypada wspomnieć o ich możliwościach w wykonywaniu urzędów kościelnych. Sobór Watykański II naucza: „Świeccy ponadto zdadni są do tego, aby hierarchia przybierała ich do pomocy w wykonywaniu pewnych zadań kościelnych służących celowi duchowemu”⁵². Idąc za tym wskazaniem Kodeks podaje nowe określenie urzędu kościelnego (por. kan. 145, § 1) i przyznaje świeckim prawo współdziałania w wykonywaniu kościelnej władzy rządzenia (por. kan. 129, § 2)⁵³. Kodeks wymienia także różne urzędy, które świeccy odpowiednio przygotowani mogą sprawować w diecezji. Są to następujące funkcje: notariusza kurialnego i sądowego (kan. 483, 1437), kancelaria kurii (kan. 482), ekonoma diecezjalnego (kan. 494), sędziego (kan. 1421, § 2), asesora (kan. 1424), audytora (kan. 1428), rzecznika sprawiedliwości i obrońcy węzła (kan. 1435), adwokata (kan. 1483). Odrębnym zagadnieniem jest możliwość spełniania przez świeckich różnych funkcji w Kurii Rzymskiej⁵⁴.

⁵⁰ Por. T. Pieronek, *Synody pastoralne po Soborze*, Znak, 24 (1972) 459.

⁵¹ Por. Adhortacja Ch. L., n. 25.

⁵² Konstytucja soborowa *Lumen gentium*, n. 33, 3.

⁵³ Por. J. Dyduch, *Obowiązki i prawa wiernych świeckich w prawodawstwie soborowym*, Kraków 1985, s. 169—172; por. W. Góralski, *Udział laikatu w sprawowaniu władzy rządzenia w Kościele*, Chrześcijańskim w Świecie, 20 (1988) nr 7, s. 80—89.

⁵⁴ Por. J. Dyduch, *Udział świeckich w pasterskiej posłudze odnowionej Kurii Rzymskiej*, maszynopis, ss. 38.

Udział świeckich w życiu Kościoła wyraża się w sposób najbardziej bezpośredni ich uczestnictwem i zaangażowaniem w życie parafii, która jest „niejako ostatecznym umiejscowieniem Kościoła a poniekąd samym Kościołem zamieszkującym pośród swych synów i córek”⁵⁵. Rolę i znaczenie parafii dowartościował Sobór Watykański II, który nazywa ją rodziną Bożą ożywioną duchem jedności⁵⁶, wspólnotą wiary oraz wspólnotą organiczną, składającą się z kapłanów i wiernych świeckich, których działalność jest do tego stopnia konieczna, że bez niej apostołstwo samych pasterzy nie może być w pełni skuteczne⁵⁷.

VII Synod Biskupów podejmuje to zagadnienie. O roli świeckich w parafii, w auli synodalnej, mówili oni sami. Jerzy Turowicz, naczelny redaktor „Tygodnika Powszechnego”, mówił o zadaniu świeckich w przekształcaniu parafii we wspólnotę żywą o partą o prawdę i miłość ewangeliczną⁵⁸. Wyrazem troski Ojców Synodu o parafię są dwie propozycje dotyczące tego zagadnienia, skierowane do papieża⁵⁹. Posynodalna adhortacja podejmuje myśli zawarte w propozycjach i najpierw krótko kreśli status teologiczny parafii ukazując jej miejsce w Kościele: „Wszyscy powinniśmy odkryć przez wiarę prawdziwe oblicze parafii, czyli samą tajemnicę Kościoła, który właśnie w niej istnieje i działa”⁶⁰. Parafia jest wspólnotą eucharystyczną, czyli wspólnotą zdolną do sprawowania Eucharystii, która jest źródłem jej życia i rozwoju oraz sakramentalnym węzłem doskonałej komunii z całym Kościołem. Jest ona miejscem zjednoczenia wiernych, a zarazem znakiem i narzędziem powołania wszystkich ludzi do życia we wspólnocie⁶¹.

Zadania te może parafia spełnić jedynie wówczas, gdy świeccy podejmą działanie w ścisłej jedności ze swoimi pasterzami, gdy wspólnie będą rozwiązywać sprawy dotyczące zbawienia, gdy będą współpracować w miarę sił we wszystkich poczynaniach apostołskich i misyjnych swojej rodziny kościelnej. Mają oni zadbać o rozwój autentycznej kościelnej jedności we własnych parafiach, zatroszczyć się o niewierzących, jak i o tych, którzy, zachowując wiarę, zaniedbują praktyki religijne. Przedmiotem zainteresowania w parafii winni stać się ludzie przeżywający dramaty, zagubieni i zdezorientowani, którzy szczególnie potrzebują braterstwa i tę-

⁵⁵ Adhortacja Ch. L., n. 26.

⁵⁶ Por. Konstytucja soborowa. *Lumen gentium*, n. 28.

⁵⁷ Por. Konstytucja soborowa *Sacrosanctum Concilium*, n. 42; por. Dekret soborowy, *Apostolicam actuositatem*, n. 10.

⁵⁸ *Pontificium Concilium pro Laicis, Servizio di documentazione, La voce dei laici al Sinodo*, Città del Vaticano 1988, s. 149.

⁵⁹ *Propositio*, n. 10—11, *Elenchus definitivus propositionum*.

⁶⁰ Adhortacja Ch. L., n. 26.

⁶¹ Por. tamże, n. 26.

sknią za bardziej ludzkimi formami współżycia. Parafia jest w stanie zaspokoić te pragnienia, jeśli przy czynnym współudziale świeckich chce pozostać wierna swemu powołaniu⁶².

VII Synod Biskupów postuluje wspólne omawianie i rozwiązywanie problemów duszpasterskich poprzez dialog prowadzony w parafialnych radach duszpasterskich, które należy dowartościować i uczynić organami rzeczywistej współpracy duszpasterzy i świeckich⁶³. Odnowa parafii, zwłaszcza wielkich, może się dokonać także przez tworzenie małych wspólnot kościelnych, które winny być ośrodkami ewangelizacyjnymi, działającymi w łączności z pasterzami⁶⁴.

Służba Kościołowi spełniana przez świeckich nabiera konkretnego kształtu w ich zaangażowaniu w życie własnej diecezji i parafii. Tam w głównej mierze wykonują oni właściwe im apostołstwo.

4. Apostolstwo świeckich

Świeccy, pełnoprawni członkowie Kościoła, ponoszą pełną odpowiedzialność za jego apostołstwo. Sobór Watykański II naucza: „Apostolstwo świeckich jest uczestnictwem w samej zbawczej misji Kościoła, do tego właśnie apostołstwa sam Pan przeznacza wszystkich przez chrzest i bierzmowanie”⁶⁵. Powołanie chrześcijańskie jest z natury swej powołaniem do apostołstwa, do którego każdego osobiście wzywa Bóg: „Wszak Bóg w Jezusie Chrystusie każdego wzywa jego własnym imieniem. Jego wezwanie: 'Idźcie i wy do mojej winnicy', zwrócone jest do każdego osobiście i brzmi: 'Pójdź i ty do mojej winnicy'”⁶⁶.

Posynodalna adhortacja przypomina zasadę soborową o niezbędnej potrzebie indywidualnego apostołstwa świeckich, które stanowi początek i warunek wszelkiego apostołstwa i nie można go niczym zastąpić. Do tego rodzaju apostołstwa są wezwani i zobowiązani wszyscy świeccy, chociażby nie mieli możliwości działania w stowarzyszeniach⁶⁷.

W apostołstwie indywidualnym, polegającym na świadectwie życia i świadectwie słowa zawarte jest ogromne bogactwo. Dzięki niemu promieniowanie Ewangelii zostaje szeroko upowszechnione, gdyż dociera do wszystkich miejsc i środowisk, z którymi

⁶² Por. tamże, n. 27.

⁶³ Por. tamże, n. 27; por. M. Morgante, *La parrocchia nel Codice di Diritto Canonico*. Torino 1985, s. 111—115.

⁶⁴ Por. Adhortacja Ch. L., n. 26, n. 61.

⁶⁵ Konstytucja soborowa *Lumen gentium*, n. 33, 2.

⁶⁶ Adhortacja Ch. L., n. 28.

⁶⁷ Dekret soborowy *Apostolicam actuositatem*, n. 16; por. Adhortacja Ch. L., n. 28.

wiąże się codzienne życie świeckich. Jest to ponadto promieniowanie stałe i wyraziste, bowiem jest związane z konsekwentną zgodnością życia osobistego z wiarą, jak również dociera do tych, z którymi świeccy dzielą warunki życia, pracy, radości, nadzieje, a więc do sąsiadów, przyjaciół, kolegów, współtowarzyszy pracy i wypoczynku⁶⁸.

Apostolstwo indywidualne znajduje swój specyficzny wyraz i ubogacenie w zrzeszonej działalności katolików świeckich. Czasy najnowsze charakteryzują się niezwykłym ożywieniem w tej dziedzinie. Obok tradycyjnych organizacji katolickich powstają i rozszerzają się bardzo liczne i zróżnicowane formy zrzeszeń: stowarzyszenia, grupy apostołskie, wspólnoty i ruchy. Adhortacja posynodalna mówi wręcz „o nowej epoce zrzeszeń katolików świeckich”⁶⁹. W różnorodnych zrzeszeniach apostołskich laikatu wyraża się społeczna natura człowieka, a równocześnie pomagają one wielu ludziom w prowadzeniu życia zgodnego z Ewangelią oraz w zaangażowaniu misyjnym i apostołskim. Poza tym apostołskie stowarzyszenia ludzi świeckich stanowią znak wspólnoty i jedności Kościoła⁷⁰.

VII Synod Biskupów uznaje wolność zrzeszania się świeckich w Kościele. Jest ona ich autentycznym prawem, zagwarantowanym przez Kodeks Prawa Kanonicznego: „Wierni mają prawo swobodnego zakładania stowarzyszeń i kierowania nimi dla celów miłości lub pobożności albo dla ożywiania chrześcijańskiego powołania w świecie, a także odbywania zebrań dla wspólnego osiągnięcia tych celów” (kan. 215). Prawo wiernych świeckich do zrzeszania się należy do fundamentalnych praw ludzkich i do podstawowych praw chrześcijanina⁷¹. Zrzeszenia świeckich mają działać we wspólnocie Kościoła i dlatego muszą się odznaczać pewnymi kryteriami rozstrzygającymi o ich kościelnej autentyczności, rozumianej w perspektywie dobra wspólnoty i misji Kościoła. Kryteria te są następujące: 1. Stawianie na pierwszym miejscu powołania każdego chrześcijanina do świętości; 2. Odpowiedzialność za wyznawanie wiary katolickiej, sprawiająca że każde stowarzyszenie jest miejscem głoszenia wiary i wychowania w wierze; 3. Utrzymywanie łączności z papieżem i biskupem, wyrażające się w gotowości do przyjmowania ich nauki i pasterskich zaleceń; 4.

⁶⁸ Por. Adhortacja Ch. L., n. 18.

⁶⁹ Tamże, n. 29.

⁷⁰ Tamże, n. 29.

⁷¹ Por. M. Carrasco, *La condition juridica del laico en el Concilio Vaticano II*, Pamplona 1972, s. 221—222; por. A. del Portillo, *Ius associationis et associationes fidelium iuxta Concilii Vaticani II doctrinam*, *Ius Canonicum*, 8 (1968) 5—28; por. R. Baccari, *I diritto di associazione dei laici nell'ordinamento canonico*, *Monitor ecclesiasticus* 107 (1982) 551—572.

Zgodność z apostołskim celem Kościoła i udział w jego realizacji; 5. Służba na rzecz pełnej godności człowieka, oparta o społeczną naukę Kościoła ⁷².

Różnorodność form zrzeszonego apostołstwa świeckich sprawia, że pozostają one w zróżnicowanych relacjach do hierarchii. Niektóre są szczególnie popierane i zalecane, tak jak np. ruchy i stowarzyszenia Akcji Katolickiej. Wszystkie jednak muszą być uznane przez kompetentne władze kościelne, które winny otaczać je pasterską troską. Ważną konsekwencją istnienia różnorodności zrzeszeń jest obowiązek rozwijać i stale umacniać między nimi braterskie więzy i stosunki oparte na szacunku, życzliwości i współpracy. Obowiązek ten spoczywa zarówno na pasterzach jak i świeckich ⁷³.

Skuteczność i owocność apostołstwa indywidualnego i zrzeszonego zależeć będzie od należytej formacji świeckich. Synod określiła ją następująco: „stały proces osobistego dojrzewania i upodabniania się do Chrystusa, zgodnie z wolą Ojca, pod kierunkiem Ducha Świętego” ⁷⁴. Celem podstawowym formacji świeckich jest coraz pełniejsze odkrywanie własnego powołania i coraz większa gotowość do jego realizacji. Mówiąc inaczej, trzeba poprzez wiarę rozpoznać wolę Bożą i z miłością dochowywać jej wierności; coraz lepiej poznawać bogactwo wiary i chrztu oraz żyć nimi coraz pełniej. Formacja świeckich ma być integralna i spójna, zmiernająca do jedności życia we wszystkich jego wymiarach, inspirowanego na każdym odcinku wiarą, nadzieją i miłością, a wykluczającego wszelki rozłam między wyznawaną wiarą a życiem codziennym, między Ewangelią a kulturą. Integralna formacja wymaga uwzględnienia wielu dziedzin. Ma to być formacja duchowa, doktrynalna, społeczna, ogólnoludzka, apostołska i misyjna ⁷⁵.

Zasadniczy program wychowawczy pochodzi od Boga, który jest pierwszym wielkim wychowawcą swojego ludu. Program ten objawia człowiekowi Jezus Chrystus, który dociera do serca każdego człowieka, dzięki dynamicznej obecności Ducha Świętego. W dziele tym uczestniczy Kościół, w którym papież, biskupi, kapłani i świeccy pełnią rolę wychowawców. Środowiska wychowawcze to: parafia, małe wspólnoty kościelne, organizacje katolickie, grupy i ruchy, szkoły i uniwersytety katolickie. Podstawowym, niczym nie zastąpionym, środowiskiem wychowawczym jest rodzina chrześcijańska zwana „Kościółem domowym” ⁷⁶.

Zaproszenie Chrystusa: „Pójdźcie i wy do winnicy mojej” jest

⁷² Por. Adhortacja Ch. L., n. 30.

⁷³ Por. tamże, n. 31.

⁷⁴ Tamże, n. 57.

⁷⁵ Por. tamże, n. 58—60.

⁷⁶ Por. tamże, n. 61—62.

wezwaniami do apostołstwa skierowanym do wszystkich świeckich. Skoro stanowią Kościół, są zobowiązani do udziału w jego apostołstwie.

Zakończenie

Posynodalna adhortacja *Christifideles laici* ukazuje miejsce świeckich w Kościele. W tym celu posługuje się dwoma przypowieściami Chrystusa: 1. O zaproszonych do pracy w winnicy, 2. O krzewie winnym i latoroślach. Kościół — Wspólnota jest winnicą. W niej świeccy spełniają różne zadania i posługi. Niektóre z nich są im powierzane przez hierarchię i winny być wykonywane pod jej nadzorem, inne zaś wynikają z właściwego im powołania. Tutaj nie mogą być przez nikogo zastąpieni.

W dziedzinie posług istnieją pewne napięcia i nadużycia, dlatego potrzebne są jasne i przejrzyste przepisy kościelne i dostosowana do nich praktyka.

Swoje zadania wypełniają świeccy, angażując się w życie własnej parafii i diecezji. W wieloraki sposób uczestniczą w życiu diecezji, która jest wspólnotą uformowaną na wzór Kościoła powszechnego oraz w życiu parafii, która jest Kościołem zamieszkującym wśród wiernych. Skuteczność i owocność wykonywania zadań i funkcji w Kościele przez świeckich zależą od ich zjednoczenia z Chrystusem, w którego są wszczępieni na wzór winnych latorośli.

I laici al servizio della Chiesa alla luce dell'esortazione „Christifideles laici”

L'esortazione apostolica *Christifideles laici*, dedicata ai laici, mostra qual è il loro ruolo, quali sono i loro compiti ed il loro posto nella Chiesa. La Chiesa è una comunità, è il Popolo di Dio, costituito dai fedeli laici, che sono Chiesa. La Chiesa — Comunità ha il dono del sacerdozio di Cristo. Fedeli laici partecipano a tale sacerdozio. Il sacerdozio universale, al quale partecipano i laici, è sostanzialmente differente dal sacerdozio di servizio che deriva dall'ordinazione. I laici che partecipano al sacerdozio prendono parte, nel modo a loro proprio, alle triplice missione di Cristo e della Chiesa: santificatrice, profetica e regale. Per poter compiere questa missione essi sono arricchiti dai carismi, ad opera dello Spirito Santo.

Chiamati da Cristo a lavorare nella Chiesa-Vigna, hanno vari compiti e servizi da assolvere. Possono però svolgere soltanto i servizi che non richiedono l'ordinazione. Essi realizzano il loro impegno nella vita della Chiesa, essendo attivi nelle proprie diocesi e parrocchie. Li servono la Chiesa universale. Essi servono la Chiesa partecipando al suo apostolato. L'efficacia ed i frutti di tale apostolato dipendono dalla loro unione con Cristo, che è la vita, mentre i fedeli laici sono i tralci. Il debito compimento dell'opera apostolica esige una formazione adeguata e completa.